

Kontaktná adresa: PhDr. Ivan Sarmány Schuller, CSc., Ústav experimentálnej psychológie SAV, Dúbravská cesta 9, 813 64 Bratislava
Tel. 07/59413229
Fax. 07/375584
E-mail: expssarm@savba.sk

KOŠICKÁ KATEDRA PSYCHOLÓGIE 30-ROČNÁ

Z histórie

Katedra psychológie v Košiciach bola zriadená na Filozofickej fakulte vtedajšej Univerzity P.J. Šafárika v Košiciach v pamätnom roku 1968. Sídlila v historickej budove bývalej košickej Kráľovskej akadémie z roku 1657 na terajšej Hlavnej ulici č. 67. Zakladateľom a dlhoročným vedúcim tohto druhého strediska prípravy psychológov na Slovensku, bol profesor Ján Hvozdík. My, prví študenti nového, príťažlivého odboru štúdia si ešte dobre pamätáme optimizmus, s akým budoval svoj odbor a jeho vizionárske predstavy o potrebe psychológov vo všetkých oblastiach spoločenskej praxe na Slovensku. Nová katedra úspešne rozvíjala vedeckú a pedagogickú činnosť a napriek nežičlivým rokom takzvanej normalizácie rástla personálne, aj po stránke technického vybavenia. Vybudovalo sa psychologické laboratórium, z ktorého niektoré prístrojové techniky slúžia ešte aj podnes. S príznačným zápalom sa púšťali do nových výskumov učitelia aj študenti - výskum senzorickej deprivácie, v ktorom boli študenti v roli pokusných osôb tri dni úplne izolovaní od vonkajšieho sveta, si vtedajší dobrovoľníci iste dobre pamätajú.

Medzi prvých učiteľov katedry patrili Miron Zelina, ktorý tu pôsobil do komunistických čistiek v r. 1971, kedy mu bolo zakázané prednášať a školu musel opustiť; Milan Harminc, vtedajší vedúci psychologického pracoviska VSŽ, t.č. pôsobiaci v Toronte; klinický psychológ Štefan Tatranský; vývinová psychologička E. Šimová a ďalší. V prvých rokoch prichádzali na Východ odovzdávať svoje poznatky a skúsenosti aj vysokoškolskí pedagógovia z Katedry psychológie Univerzity Komenského a odborníci z iných pracovísk v Bratislave - M. Czako, O. Kondáš, J. Koščo, D. Kováč, a L. Košč.

1. septembra 1981 sa spojili katedry psychológie Filozofickej a Pedagogickej fakulty UPJŠ do jednotnej katedry psychológie FF UPJŠ, čím sa počet pracovníkov katedry zdvojnásobil. Pracovisko sa - okrem prípravy psychológov - podieľalo na výučbe kombinácií učiteľského zamerania a poslucháčov študujúcich popri zamestnaní. V roku 1984, po vybudovaní nového vysokoškolského komplexu na brehu Torysy, sa katedra presťahovala do Prešova, kde sídlila materská fakulta. Od tohto roku až do r. 1987 katedra prestala prijímať uchádzačov o štúdium v odbore *Psychológia*. Profesora Hvozdíka vystriedala vo vedení katedry Ľudmila Fábryová. Od r. 1987

prebiehalo v Prešove okrem jednodborového štúdia psychológie aj štúdium psychológie v kombinácii s cudzím jazykom a katedra zabezpečovala výučbu psychológie aj na iných odboroch štúdia FF UPJŠ. V roku 1989 sa ujal vedenia katedry Viliam Kubáni a od začiatku roku 1990 bol zvolený za vedúceho katedry Ján Ferjenčík. V školskom roku 1991/92 sa Katedra psychológie opäť navrátila do Košíc. Dôvod bol rovnaký ako pri zakladaní katedry v r. 1968 - lepšie odborné zázemie pre výučbu študentov. V Košiciach sa nachádza Lekárska fakulta, Spoločenskovedný ústav Slovenskej akadémie vied s významným oddelením sociálnej psychológie a niekoľko dôležitých pracovísk aplikovanej psychológie. Odborníci zo všetkých týchto inštitúcií sa podieľajú na teoretickej aj praktickej príprave študentov odboru. Po vzniku Prešovskej univerzity v r. 1997 zostala Katedra psychológie organizačnou súčasťou Filozofickej fakulty tejto univerzity ako detašované pracovisko v Košiciach.

· Personálne obsadenie

Rozdelenie Univerzity P.J. Šafárika sa nepriaznivo dotklo personálneho obsadenia katedry, keď z nej krátko nato odišli piati učitelia. Túto stratu sa podarilo nahradiť len čiastočne. V súčasnosti pôsobia na Katedre psychológie títo pedagógovia:

Poverený vedením katedry: PhDr. Štefan Vendel, CSc.

Tajomník katedry: PhDr. Miroslav Skorodenský, CSc.

Docenti:

Doc. PhDr. Eva Šimová, CSc. (3/4 úväzok)

Doc. PhDr. Ján Ferjenčík, CSc. (1/3 úväzok)

Doc. PhDr. Jozef Výrost, CSc. (1/2 úväzok)

Doc. PhDr. Ladislav Lovaš, CSc. (1/2 úväzok)

Doc. PhDr. Andrej Stančák, CSc. (1/3 úväzok)

Odb. asistenti:

PhDr. Tatjana Bügelová, CSc.

PhDr. Jozef Džuka, CSc.

PhDr. Stanislav Hvozdič, CSc.

PhDr. Viera Bačová, CSc.

PhDr. Ján Juha

PhDr. Eva Žiaková, CSc.

PhDr. Miroslav Frankovský, CSc. (1/2 úv.)

PhDr. František Baumgartner, CSc. (1/2 úv.)

PhDr. Milana Kovaničová, CSc. (1/2 úv.)

PhDr. Eva Reichelová, CSc. (1/2 úv.)

PhDr. Milana Kovaničová, CSc. (1/2 úv.)

PhDr. Eva Reichelová, CSc. (1/2 úv.)

Externe sa na výučbe v odbore podieľajú: PhDr. Dušan Grajciar, PhDr. Peter Kucek, PhDr. Ľudovít Beleš, PhDr. Mikuláš Šlepecký, CSc. PhDr. E. Pavlůvčíková a ďalší odborníci z praxe, ktorí rozširujú ponuku najmä výberových predmetov.

· Pedagogická činnosť

Od svojho založenia pred tridsiatimi rokmi vchovala katedra stovky psychológov nielen pre východné, ale aj pre ostatné časti Slovenska. Zo známejších absolventov možno spomenúť sociálnych psychológov J. Výrosta, L. Lovaša, vysokoškolských učiteľov - J. Ferjenčíka, A. Antoničovú, E. Schnitzerovú, V. Kubániho, psychológov z praxe - Imricha Gombára, bývalého personálneho riaditeľa siete obchodných domov K-mart v Československu, J. Danku, poslancu NR SR atď. Katedra tiež zabezpečuje aj výučbu psychologických disciplín pre učiteľské aj neučiteľské odbory štúdia na Filozofickej fakulte PU v Prešove a to na katedrách pedagogiky, manažmentu,

sociálno-politických vied a na katedre výchovy a vzdelávania dospelých.

Štúdium odboru *psychológia* je päťročné a po jeho úspešnom ukončení získavajú absolventi magisterský titul. Je ho možné absolvovať len formou denného štúdia - nie sú možné iné formy získania kvalifikácie v odbore. Toho času nie je štúdium v odbore vertikálne diferencované. Bakalárske štúdium ani postgraduálne štúdium sa nerealizuje. Katedra kladie veľký dôraz na výber uchádzačov o štúdium. Sme vedení domienkou, že čas venovaný prijímaciemu konaniu ušetrí čas venovaný kontrole štúdia. Náročný výber spomedzi veľkého počtu uchádzačov o štúdium zaisťuje pre náš odbor prílev tých najlepších posil, elity študentstva. Relatívne nízke počty študentov v jednotlivých ročníkoch pohybujúce sa okolo čísla dvadsať umožňujú, aby štúdium psychológie bolo individualizované a flexibilné. Je to jeden z faktorov kvalitnej prípravy. Okrem toho to vedie k utváraniu bezprostredných a neformálnych vzťahov medzi študentmi a učiteľmi i študentmi navzájom. Ďalším faktorom kvalitnej prípravy je to, že viaceri, najmä profilačných disciplín, vedú najlepší odborníci z praxe. Profilácia štúdia je možná v klinickej, pracovnej, poradenskej a školskej psychológii. Dosiaľ prevažuje orientácia na klinickú psychológiu. Vzhľadom na situáciu v školstve, sociálnej sfére a v zdravotníctve však neočakávame v týchto rezortoch vytváranie nových pracovných miest. Zámerom katedry je preto rozšíriť počet voliteľných disciplín a posilniť profiláciu študentov v psychológii práce a podnikania, kde predpokladáme viac možností ich budúceho uplatnenia. Problémom je tu však nachádzanie a najmä financovanie externých učiteľov. Vďaka trpezlivému počtu prijímaných uchádzačov o štúdium, zohľadňujúcemu schopnosť trhu práce absorbovať absolventov, sa títo dosiaľ veľmi dobre umiestňujú a prakticky nepoznajú nezamestnanosť.

Výskumná činnosť

V 90 - tých rokoch sa výskumná činnosť realizuje formou grantových úloh a možno konštatovať, že temer každý člen katedry bol i je zapojený v grantovej výskumnej úlohe, či už na vlastnej katedre, alebo pôsobí ako spoluriešiteľ parciálnej úlohy pri grantových výskumoch iných výskumných pracovísk. Na tomto mieste uvádzame výskumné úlohy, ktoré boli riešené pracovníkmi katedry psychológie v ostatných rokoch:

1. Vplyv rodinnej klímy na vznik a prevenciu negatívneho vývinu osobnosti. Č. grantovej úlohy: 1377/94, koordinátorka doc. PhDr. Eva Šimová, CSc., riešitelia: PhDr. Eva Reichelová, CSc, PhDr. Taťjana Búgelová, CSc.

2. Zaškoloňovanie cigánskych detí a možnosti jeho optimalizácie, koordinátor doc. PhDr. Ján Ferjenčík, CSc., riešitelia: PhDr. Eva Žiaková, CSc. a PhDr. Margita Mesárošová, CSc.

Obe grantové úlohy boli úspešne zavŕšené.

V súčasnosti sa katedra podieľa na riešení dvoch grantových úloh agentúry VEGA:

1. Adolescenti v procese prispôsobovania sa svetu práce. Koordinátor:

doc. PhDr. Ján Ferjenčík, CSc., riešitelia: PhDr. Jozef Džuka, CSc. a PhDr. Štefan Vendel, CSc.

2. Rozvoj sociálno-psychologických spôsobilostí a motivácie u detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Koordinátor: PhDr. Margita Mesárošová, CSc., riešitelia: PhDr. Eva Žiaková, CSc. a PhDr. Rastislava Koteková, CSc.

V roku 1998 podali pracovníci Katedry psychológie návrhy na riešenie ďalších dvoch grantových úloh, ktoré sú t. č. v oponentskom pokračovaní grantovej agentúry SR.

Organizačné aktivity katedry

V 90-tych rokoch Katedra psychológie v Košiciach zorganizovala 2 významné podujatia medzinárodného významu. Prvé z nich bola Letná škola školskej psychológie konaná 23. - 27. júla 1993 v Košiciach, pod záštitou International School Psychology Association, s bohatou medzinárodnou účasťou. Zúčastnilo sa jej 79 účastníkov z 11 krajín sveta. Pre veľmi priaznivý ohlas doma i v zahraničí bol podaný návrh, aby sa toto podujatie stalo periodickým a tak o 3 roky neskôr, 6. - 9. júla 1996 sa konala druhá Letná škola školskej psychológie, opäť za bohatej účasti domácich i zahraničných odborníkov. Je snahou katedry, aby sa Letná škola školskej psychológie, prípadne Košické pedagogicko-psychologické dni stali pravidelným podujatím.

Predpokladaný rozvoj Katedry psychológie FF PU

Z hľadiska personálneho rozvoja je Katedra psychológie FF PU v súčasnosti najmenšou zo sesterských katedier na Slovensku. Každoročne prijíma do I. ročníka približne 20 poslucháčov, približne dve tretiny z tohto počtu štúdiu po piatich rokoch absolvuje. Z hľadiska personálneho rozvoja je cieľom katedry rozšíriť počet pracovníkov aspoň dvojnásobne a primerane rozšíriť aj možnosti prijímania väčšieho počtu poslucháčov, najmä ak berieme do úvahy skutočnosť, že na štúdiu psychológie sa každoročne hlási približne 600 uchádzačov.

S personálnym rozvojom úzko súvisí aj dobudovanie štruktúry pracoviska, kde sa plánuje vytvoriť samostatné oddelenia pre základné psychologické disciplíny, aplikované psychologické disciplíny a oddelenie učiteľskej psychológie. Od šk.roku 1998/99 prebieha výučba podľa nového študijného programu, ktorý je kompatibilný so študijnými programami ostatných dvoch katedier pripravujúcich psychológov na Slovensku - bratislavskej a trnavskej. Je v ňom podstatne rozšírená ponuka voliteľných predmetov, prehĺbila sa špecializácia absolventov a je relevantnejší uplatneniu psychológov v rozličných odvetviach praxe. V najbližšom období má byť inovované psychologické laboratórium, ktoré bude slúžiť pre výskumné a diagnostické účely a katedra tiež plánuje rozšíriť a dobudovať počítačovú sieť.

Štefan Vendel